Total No. of Pages—16

36T ECON
(EN/AS/BN/BD)

2026

ECONOMICS

Full Marks : 80
Pass Marks : 24

Time : 3 hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions

ALLOTMENT OF MARKS

PART—A : Introductory Macroeconomics

(*Marks* : 40)

Q. No. **1** carries *1* mark each (any *four*)	:	1×4 = 4
Q. No. **2** carries *2* marks each (any *five*)	:	2×5 =10
Q. No. **3** carries *3* marks each (any *two*)	:	3×2 = 6
Q. No. **4** carries *6* marks each (any *two*)	:	6×2 =12
Q. No. **5** carries *8* marks (any *one*)	:	8×1 = 8
		Total =40

PART—B : Indian Economic Development

(*Marks* : 40)

Q. No. **6** carries *1* mark each (any *four*)	:	1×4 = 4
Q. No. **7** carries *2* marks each (any *five*)	:	2×5 =10
Q. No. **8** carries *3* marks each (any *two*)	:	3×2 = 6
Q. No. **9** carries *6* marks each (any *two*)	:	6×2 =12
Q. No. **10** carries *8* marks (any *one*)	:	8×1 = 8
		Total =40

Total (Part–A & Part–B) : 40 + 40 = 80

PART—A / ক—অংশ / ক—অংশ / क—बाहागो

Introductory Macroeconomics/সমষ্টিবাদী অৰ্থবিজ্ঞান পৰিচয়/ সমষ্টিবাদী অর্থবিজ্ঞান পরিচয়/थुबुर रांखानथिनि सिनायथि

1. Answer any *four* of the following as directed : 1×4=4

তলত দিয়াবোৰৰ যিকোনো চাৰিটাৰ নিৰ্দেশানুসাৰে উত্তৰ দিয়া :

নিম্নলিখিতগুলির যে-কোনো চারটির নির্দেশানুযায়ী উত্তর দাও :

गाहायनि होनाय जायखिजाया **मोनब्रै** फिननाय हो :

(a) Define 'economic agents'.

'অৰ্থনৈতিক প্ৰতিনিধি'ৰ সংজ্ঞা দিয়া।

'অর্থনৈতিক প্রতিনিধি'-এর সংজ্ঞা দাও।

'रांखानथियारि गनायजासा'नि बुंफुरलु हो।

(b) Name the four major sectors of an economy.

অৰ্থনীতিৰ চাৰিটা প্ৰধান খণ্ড কি কি?

অর্থনীতির চারটি প্রধান খণ্ড কী কী?

रांखानथि मोनसेनि मोनब्रै गाहाइ खोन्दोफोरा मा मा?

(c) "Flows are defined over a period of time." (State True or False)

"প্ৰবাহিত ধাৰণাসমূহ নিৰ্দিষ্ট সময়সীমাৰ অৱস্থাত প্ৰাসংগিক হৈ উঠে।" (সত্য নে অসত্য লিখাঁ)

"প্রবাহিত ধারণাগুলি নির্দিষ্ট সময়সীমার অবস্থাতে প্রাসঙ্গিক হয়ে ওঠে।" (সত্য না মিথ্যা লেখো)

"बोहैनाय साननायफोरा थि समफारिनि गेजेराव नुजासारहैयो।" (गेबेंना गोरोनथि लिर)

(d) Define full employment level of income.

আয়ৰ সম্পূৰ্ণ নিয়োগ স্তৰৰ সংজ্ঞা আগবঢ়োৱাঁ।

আয়ের সম্পূর্ণ নিযুক্তি স্তরের সংজ্ঞা দাও।

आयनि आबुं दंसा थिसननायनि बुंफुरलु हो।

(e) NDP_{MP} = _____ – Depreciation. (Fill in the blank)

বজাৰ দৰত NDP = _____ – অৱক্ষয়। (খালী ঠাই পূৰ কৰাঁ)

বাজার দরে NDP = _____ – অবক্ষয়। (শূন্যস্থান পূরণ করো)

बाजार बेसेनाव NDP = _____ – बेसेन खमायनाय। (लांदां जायगा सुफुं)

(f) How do economists define a non-rivalrous good?
অপ্ৰতিদ্বন্দ্বিতামূলক দ্ৰব্যক অৰ্থবিজ্ঞানীসকলে কেনেকৈ সংজ্ঞা দিয়ে ?
অপ্রতিদ্বন্দ্বিতামূলক দ্রব্যকে অর্থবিজ্ঞানীরা কীভাবে সংজ্ঞায়িত করেন ?
रांखानथिगिरिफोरा जुजिनायगैयि मुवाजों मा फोरमायो?

(g) At what point is the 'balance of trade' said to be balanced?
'বাণিজ্যৰ সমতা' সমতুল্য কেতিয়া হয় ?
'বাণিজ্যের সমতা' সমতুল্য কখন হয় ?
'फालांगियारि जखाया' माब्ला समानै थायो?

2. Answer any *five* of the following questions : 2×5=10
তলৰ প্ৰশ্নবোৰৰ যিকোনো পাঁচটাৰ উত্তৰ দিয়া :
নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির যে-কোনো পাঁচটির উত্তর দাও :
गाहायनि सोंथिफोरनि जायखिजाया **मोनबानि** फिननाय हो :

(a) Distinguish between Intermediate goods and Final goods.
মধ্যৱৰ্তী দ্ৰব্য আৰু চূড়ান্ত দ্ৰব্যৰ মাজৰ পাৰ্থক্য লিখাঁ।
মধ্যবর্তী দ্রব্য এবং চূড়ান্ত দ্রব্যের মধ্যে পার্থক্য লেখো।
गेजेर खलबनि मुवा आरो जोबथा मुवानि गेजेरनि फाराग लिर।

(b) Explain the concept of net investment.
নিকা বিনিয়োগৰ ধাৰণাটো ব্যাখ্যা কৰাঁ।
সমূল বিনিয়োগের ধারণাটি ব্যাখ্যা করো।
गुबै खाथायनाय सानखांथिखौ सावराय।

(c) Distinguish between Gross National Product (GNP) and Net National Product (NNP).
মুঠ ৰাষ্ট্ৰীয় উৎপাদন (GNP) আৰু শুদ্ধ ৰাষ্ট্ৰীয় উৎপাদন (NNP)-ৰ মাজৰ পাৰ্থক্য লিখাঁ।
মোট রাষ্ট্রীয় উৎপাদন (GNP) এবং শুদ্ধ রাষ্ট্রীয় উৎপাদন (NNP)-এর মধ্যে পার্থক্য লেখো।
जथाइ हायुङारि दिहुनथाइ (GNP) आरो गुबै हायुङारि दिहुनथाइ (NNP) नि गेजेरनि फारागखौ लिर।

(d) What are the components of aggregate demand?

সামগ্রিক চাহিদাৰ উপাংশসমূহ কি কি?

সামগ্রিক চাহিদার অংশগুলি কী কী?

जथाइ साहिदानि गुदिफोरा मा मा?

(e) Mention any two motives of holding money.

মুদ্ৰা চাহিদাৰ যিকোনো দুটা অভিপ্ৰায় উল্লেখ কৰাঁ।

মুদ্রা চাহিদার যে-কোনো দুটি অভিপ্রায় উল্লেখ করো।

रां लानायनि जायखिजाया मोननै थांखि लिर।

(f) Under what circumstances does a fiscal deficit emerge? Support your answer with an example.

ৰাজকোষীয় ঘাটিৰ কি পৰিস্থিতিত সৃষ্টি হয়? উদাহৰণৰ সহায়ত ব্যাখ্যা কৰাঁ।

রাজকোষীয় ঘাটতি কোন পরিস্থিতিতে সৃষ্টি হয়? উদাহরণের সাহায্যে ব্যাখ্যা করো।

हादरारि रां गोगानाया माब्ला सोमजियो? मोनसे बिदिनथिनि मददजों सावराय।

(g) If the marginal propensity to consume (MPC) is 0·8, then calculate the government expenditure multiplier.

ভোগৰ প্ৰান্তিক প্ৰৱণতা (MPC)-ৰ মান যদি 0·8 হয়, তেন্তে চৰকাৰী ব্যয়ৰ গুণক কিমান হ'ব, গণনা কৰাঁ।

ভোগের প্রান্তিক প্রবণতা (MPC)-এর মান যদি 0·8 হয়, তাহলে সরকারি ব্যয়ের গুণক কত হবে, গণনা করো।

रुगुङारि बाहायनो गोसो जानाय (MPC) नि माना 0·8 जायोब्ला, सोरखारि खरसानि सानजाबग्राया बेसेबां जागोन दिहुन।

3. Answer any *two* of the following questions : 3×2=6

তলৰ প্ৰশ্নবোৰৰ যিকোনো দুটাৰ উত্তৰ দিয়া :

নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির যে-কোনো দুটির উত্তর দাও :

गाहायनि सोंथिफोरनि जायखिजाया मोननै फिन्नाय हो :

(a) Mention and describe very briefly the three methods of measuring national income.

জাতীয় আয় গণনা কৰাৰ তিনিটা পদ্ধতি উল্লেখ কৰাঁ আৰু অতি চমুকৈ ব্যাখ্যা কৰাঁ।

রাষ্ট্রীয় আয় গণনা করার তিনটি পদ্ধতি উল্লেখ করো এবং অতি সংক্ষেপে ব্যাখ্যা করো।

हायुङारि आय साननायनि मोनथाम बिखानथि मुख'नानै सुंदयै सावराय।

(b) How do commercial banks create credit?
বাণিজ্যিক বেংকসমূহে কেনেদৰে মুদ্ৰাৰ সৃষ্টি কৰে?
বাণিজ্যিক ব্যাঙ্কগুলি কীভাবে মুদ্রার সৃষ্টি করে?
फालांगियारि बेंकफोरा माब्लैं रां सोरजियो?

(c) Define Marginal Propensity to Consume (MPC). How is it related to Marginal Propensity to Save (MPS)? 1+2=3
ভোগৰ প্ৰান্তিক প্ৰৱণতা (MPC)-ৰ সংজ্ঞা আগবঢ়োৱাঁ। এই ধাৰণাটো সঞ্চয়ৰ প্ৰান্তিক প্ৰৱণতা (MPS)-ৰ সৈতে কেনেধৰণে জড়িত?
ভোগের প্রান্তিক প্রবণতা (MPC)-এর সংজ্ঞা দাও। এই ধারণাটি সঞ্চয়ের প্রান্তিক প্রবণতা (MPS)-র সঙ্গে কীভাবে জড়িত?
रुगुंद्लारि बाहायनो गोसो जानाय (MPC) आ मा? बेहा रुगुंद्लारि जमा खालामनाय (MPS) जों माब्लादि सोमोनदो दं?

(d) Mention any three features of the FRBM Act, 2003.
FRBM আইন, 2003-ৰ যিকোনো তিনিটা বৈশিষ্ট্য উল্লেখ কৰাঁ।
FRBM আইন, 2003-এর যে-কোনো তিনটি বৈশিষ্ট্য উল্লেখ করো।
FRBM आयेन, 2003 नि जायखिजाया मोनथाम आखुथाइ लिर।

4. Answer any *two* of the following questions : 6×2=12
তলৰ প্ৰশ্নবোৰৰ যিকোনো দুটাৰ উত্তৰ দিয়া :
নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির যে-কোনো দুটির উত্তর দাও :
गाहायनि सोंथिफोरनि जायखिजाया **मोननै** फिननाय हो :

(a) Distinguish between the following : 3×2=6
তলত দিয়াবোৰৰ মাজৰ পাৰ্থক্য লিখাঁ :
নিম্নলিখিতগুলির মধ্যে পার্থক্য লেখো :
गाहायनि गेजेराव फारागथि लिर :

(i) Gross Domestic Product (GDP) and Gross National Product (GNP)
মুঠ ঘৰুৱা উৎপাদন (GDP) আৰু মুঠ জাতীয় উৎপাদন (GNP)
মোট ঘরোয়া উৎপাদন (GDP) এবং মোট রাষ্ট্রীয় উৎপাদন (GNP)
हायुंद्लारि नखर दिहुनथाइ (GDP) आरो जथाइ हायुंद्लारि दिहुनथाइ (GNP)

(ii) Nominal GDP and Real GDP
নামমাত্ৰ (Nominal) আৰু প্ৰকৃত (Real) মুঠ ঘৰুৱা উৎপাদন (GDP)
নামমাত্র (Nominal) এবং প্রকৃত (Real) মোট ঘরোয়া উৎপাদন (GDP)
मुंनो आनथा (Nominal) आरो नंगुबै (Real) जथाइ नखर दिहुनथाइ (GDP)

(b) Discuss the rationale behind demonetization in India in the year 2016.

2016 বৰ্ষত ভাৰতত কি কি কাৰণৰ বাবে বিমুদ্ৰাকৰণৰ পদক্ষেপ লোৱা হৈছিল, ব্যাখ্যা কৰাঁ।

2016 সালে ভারতবর্ষে কী কী কারণের জন্য বিমুদ্রাকরণের পদক্ষেপ নেওয়া হয়েছিল, ব্যাখ্যা করো।

2016 मायथाइयाव भारताव मा मा जाहोननि थाखाय राङारि होबथाथ'नाय जार्दोमोन सावराय।

(c) Elaborate the concept of 'paradox of thrift' with the help of a suitable numerical example.

'সঞ্চয়ৰ সাঁথৰ'ৰ ধাৰণাটো এক সাংখ্যিক উদাহৰণৰ সহায়ত ব্যাখ্যা কৰাঁ।

'সঞ্চয়ের গাঁথ'-এর ধারণাটি একটি সাংখ্যিক উদাহরণের সঙ্গে ব্যাখ্যা করো।

'Paradox of thrift' सानगंथिखौ अनजिमायारि बिदिनथिनि मददजों सावराय।

(d) Consider an economy described by the following functions :

$$C = 20 + 0 \cdot 8Y$$
$$I = 30$$
$$G = 50$$
$$TR = 100$$

(i) Find the equilibrium level of income and autonomous expenditure multiplier in the model.

(ii) If the government expenditure increases by 30, then what is the impact on equilibrium income?

(iii) If a lump-sum tax of 30 is added to pay for increase in government purchase, then how will equilibrium income change?

3+2+1=6

তলত উল্লেখ কৰা ফলনৰ দ্বাৰা এখন অৰ্থনীতি বিবেচনা কৰা হ'ল :

$$C = 20 + 0 \cdot 8Y$$
$$I = 30$$
$$G = 50$$
$$TR = 100$$

(i) এই তথ্যৰ পৰা ভাৰসাম্য আয়ৰ স্তৰ আৰু স্বয়ংক্ৰিয় ব্যয় গুণক নিৰ্ণয় কৰাঁ।

(ii) যদি চৰকাৰী ব্যয় 30 বাঢ়ে, তেন্তে ভাৰসাম্য আয়ৰ ওপৰত ইয়াৰ প্ৰভাৱ কি?

(iii) চৰকাৰী ব্যয় বৃদ্ধি হোৱাৰ বাবে যদি থূলমূল (lump-sum) কৰ হিচাপে 30 যোগ কৰা হয়, তেন্তে ভাৰসাম্য আয়ৰ কেনেধৰণৰ পৰিৱৰ্তন হ'ব?

নিম্নলিখিত ফলনের দ্বারা একটি অর্থনীতি বিবেচনা করা হলো :

$$C = 20 + 0 \cdot 8Y$$
$$I = 30$$
$$G = 50$$
$$TR = 100$$

(i) এই তথ্য থেকে ভারসাম্য আয়ের স্তর এবং স্বয়ংক্রিয় ব্যয়ের গুণক নির্ণয় করো।

(ii) যদি সরকারি ব্যয় 30 বাড়ে, তবে ভারসাম্য আয়ের উপর এর প্রভাব কী?

(iii) সরকারি ব্যয় বৃদ্ধির ফলে যদি মোটমাট (lump-sump) কর হিসাবে 30 যোগ করা হয়, তবে ভারসাম্য আয়ের কোন ধরনের পরিবর্তন হবে?

गाहायनि मावथांखिनिफ्राय मोनसे रांखानथिखौ सावराय बे खारिथिनिफ्राय :

$$C = 20 + 0 \cdot 8Y$$
$$I = 30$$
$$G = 50$$
$$TR = 100$$

(i) आयनि समान गोरोबथाइ आरो जारखुं खरसा सानजाबग्राखौ दिहुन।

(ii) सोरखारि खरसाया 30 बाङोब्ला समान गोरोबथाइ आयनि सायाव बेनि गोहोमा बेसेबां?

(iii) सोरखारि खरसा बांनायखाय लामसाम खाजोना महरै 30 दाजाबदेरब्ला समान गोरोबथाइ आयनि मा बादि सोलायनाय फैयो?

5. Answer any *one* of the following questions : 8

তলৰ প্ৰশ্নবোৰৰ যিকোনো এটাৰ উত্তৰ দিয়া :

নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির যে-কোনো একটির উত্তর দাও :

गाहायनि सोंथिफोरनि जायखिजाया मोनसे फिननाय हो :

(a) From the following data, calculate—

(i) GDP at factor cost;

(ii) GNP at market price;

(iii) NNP at factor cost : 4+2+2=8

	₹ (in crore)
Consumption expenditure	2,000
Investment expenditure	1,200
Government expenditure	450
Export	80
Import	95
Net factor income from abroad	60
Indirect tax	90
Subsidies	80
Depreciation	30

তলৰ তথ্যৰ পৰা—

(i) উপাদান ব্যয়ত মুঠ ঘৰুৱা উৎপাদন (GDP_{FC});

(ii) বজাৰ দৰত মুঠ জাতীয় উৎপাদন (GNP_{MP});

(iii) উপাদান ব্যয়ত নিগুট জাতীয় উৎপাদন (NNP_{FC}) গণনা কৰাঁ :

	₹ (কোটিত)
উপভোগ ব্যয়	2,000
বিনিয়োগ ব্যয়	1,200
চৰকাৰী ব্যয়	450
ৰপ্তানি	80
আমদানি	95
বিদেশৰ পৰা নিগুট উপাদান আয়	60
পৰোক্ষ কৰ	90
ৰেহাই	80
অৱক্ষয়	30

নিম্নলিখিত তথ্য থেকে—

(i) উপাদান ব্যয়ে মোট ঘরোয়া উৎপাদন (GDP_{FC});

(ii) বাজার দামে মোট রাষ্ট্রীয় উৎপাদন (GNP_{MP});

(iii) উপাদান ব্যয়ে মোট রাষ্ট্রীয় উৎপাদন (NNP_{FC}) নির্ণয় করো :

	₹ (কোটিতে)
উপভোগ ব্যয়	2,000
বিনিয়োগ ব্যয়	1,200
সরকারি ব্যয়	450
রপ্তানি	80
আমদানি	95
বিদেশ থেকে আগত মোট উপাদান আয়	60
পরোক্ষ কর	90
ছাড়	80
অবক্ষয়	30

गाहायनि खारिथिफोरनिफ्राय

(i) थाजाब बेसेनाव हायुङारि नखर दिहुनथाइ (GDP);

(ii) बाजार बेसेनाव जथाइ हायुङारि दिहुनथाइ (GNP);

(iii) थाजाब बेसेनाव गुबै हायुङारि दिहुनथाइ (NNP) खौ सान-

	₹ (कौटि)
बाहायनाय खरसा	2,000
खाथायनाय खरसा	1,200
सोरखारि खरसा	450
दैथायहरनाय खरसा	80
लाबोनाय खरसा	95
गुबुन हादरनिफ्राय मोननाय आय	60
खेंसालिया खाजोना	90
रेहाय मदद	80
बेसेन खमायनाय	30

(b) Write short notes on the following : 4×2=8

তলত দিয়াবোৰৰ ওপৰত চমু টোকা লিখাঁ :

নিম্নলিখিতগুলির উপর সংক্ষিপ্ত টীকা লেখো :

गाहायनि सुंद'यै लिर :

(i) Barter system/বিনিময় প্ৰথা/বিনিময় প্রথা/सोलाय सोल' खानथि

(ii) Functions of money/মুদ্ৰাৰ কাৰ্যাৱলী/মুদ্রার কার্যাবলী/रांनि खामानि

PART—B / খ—অংশ / খ—অংশ / ख—बाहागो

Indian Economic Development/ভাৰতৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়ন/ভারতের অর্থনৈতিক উন্নয়ন/भारतनि रांखानथियारि जौगानाय

6. Answer any *four* of the following : 1×4=4

তলত দিয়াবোৰৰ যিকোনো চাৰিটাৰ উত্তৰ দিয়া :

নিম্নলিখিতগুলির যে-কোনো চারটির উত্তর দাও :

गाहायनि होनाय जायखिजाया मोनब्रै फिननाय हो :

(a) What was the basic objective of the British colonial rule in India?

ভাৰতবৰ্ষত ইংৰাজসকলৰ সাম্ৰাজ্যবাদী শাসনৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য কি আছিল ?

ভারতবর্ষে ইংরেজদের সাম্রাজ্যবাদী শাসনের প্রধান উদ্দেশ্য কী ছিল ?

भारताव इंराजफोरनि सामरायजोबादि खुंथाइनि गाहाइ थांखिया मामोन?

(b) In which year was India's first Official Census operation undertaken?

ভাৰতবৰ্ষত প্ৰথম চৰকাৰীভাৱে লোকপিয়ল কোন চনত আৰম্ভ হৈছিল ?

ভারতবর্ষে প্রথম সরকারিভাবে জনগণনা কোন সালে শুরু হয়েছিল ?

भारताव गिबि सोरखारि सुबुंसानखोआ बेसेबां मायथाइयाव जागायदोंमोन?

(c) Name any two types of economic systems.

অৰ্থনৈতিক ব্যৱস্থাৰ যিকোনো দুটা প্ৰকাৰৰ নাম লিখাঁ ।

অর্থনৈতিক ব্যবস্থার যে-কোনো দুটি প্রকারের নাম লেখো ।

जायखिजाया मोननै रोखोमनि रांखानथि खानथिनि मुं लिर।

(d) What is 'marketable surplus'?

'বিক্ৰীযোগ্য উদ্বৃত্ত' কি ?

'বিক্রীযোগ্য উদ্বৃত্ত' কী ?

'फानानोगोनां बागला' (marketable surplus) आ मा?

(e) Write the full form of WTO.

WTO-ৰ সম্পূৰ্ণ ৰূপটো লিখাঁ ।

WTO-এর সম্পূর্ণ রূপটি লেখো ।

WTO नि आबुं महरखौ लिर।

(f) Define unemployment.

কৰ্মসংস্থানহীনতাৰ সংজ্ঞা দিয়া।

কর্মসংস্থানহীনতার সংজ্ঞা দাও।

बेकार जेंना (unemployment) आ मा?

7. Answer any *five* of the following questions : 2×5=10

তলৰ প্ৰশ্নবোৰৰ যিকোনো পাঁচটাৰ উত্তৰ দিয়া :

নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির যে-কোনো পাঁচটির উত্তর দাও :

गाहायनि सोंथिफोरनि जायखिजाया **मोनबानि** फिननाय हो :

(a) Mention any two causes of India's low-level economic development under Colonial rule.

ঔপনিৰেশিক শাসনত ভাৰতৰ নিম্নস্তৰৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ যিকোনো দুটা কাৰণ উল্লেখ কৰাঁ।

ঔপনিবেশিক শাসনে ভারতের নিম্নস্তরের অর্থনৈতিক উন্নয়নের যে কোনো দুটি কারণ উল্লেখ করো।

फामुवारि खुंथाइ समाव गोग्लैसोनाय रांखानथि जौगानायनि जायखिजाया मोननै जाहोन लिर।

(b) Write two objectives of India's Five-Year Plans.

ভাৰতবৰ্ষৰ পঞ্চবাৰ্ষিক পৰিকল্পনাৰ দুটা লক্ষ্য লিখাঁ।

ভারতবর্ষের পঞ্চবার্ষিকী পরিকল্পনার দুটি লক্ষ্য লেখো।

भारतनि बा बोसोरारि बिथांखिनि मोननै थांखि लिर।

(c) What is liberalization? Why was the policy of liberalization adopted in India? 1+1=2

উদাৰীকৰণ কি? উদাৰীকৰণৰ নীতি ভাৰতবৰ্ষত কিয় গ্ৰহণ কৰা হৈছিল?

উদারীকরণ কী? উদারীকরণের নীতি ভারতবর্ষতে কেন গ্রহণ করা হয়েছিল?

उदारबाद (liberalization) आ मा? बे खानथिखौ भारताव मानो आजावनाय जादोंमोन?

(d) Point out any two sources of human capital formation.

মানৱ মূলধন গঠনৰ যিকোনো দুটা উৎসৰ নাম লিখাঁ।

মানব মূলধন গঠনের যে-কোনো দুটি উৎসের নাম লেখো।

सुबुं आसोल बानायनायनि जायखिजाया मोननै फुंखानि मुं लिर।

(e) What is Kudumbashree?

কুদুম্বশ্ৰী কি?

কুদুম্বশ্রী কী?

कुदुम्बस्रिया मा?

(f) Define economic activities.

আৰ্থিক কামকাজৰ সংজ্ঞা দিয়া।

আর্থিক কার্যক্রমের সংজ্ঞা দাও।

रांखानथियारि खामानिया मा?

(g) In which Indian State did the Appiko Movement originate?

ভাৰতবৰ্ষৰ কোনখন ৰাজ্যত আপ্পিকো আন্দোলন হৈছিল?

ভারতবর্ষের কোন রাজ্যে আপ্পিকো আন্দোলন হয়েছিল?

भारतनि बबे रायजोआव आप्पिक' सोमावसारनाया जादोंमोन?

8. Answer any *two* of the following questions : 3×2=6

তলৰ প্ৰশ্নবোৰৰ যিকোনো দুটাৰ উত্তৰ দিয়া :

নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির যে-কোনো দুটির উত্তর দাও :

गाहायनि सोंथिफोरनि जायखिजाया **मोननै** फिननाय हो :

(a) Explain the State of Indian agriculture sector during pre-British period.

প্ৰাক্-ব্ৰিটিছ যুগত ভাৰতবৰ্ষৰ কৃষি ব্যৱস্থা কেনে আছিল, ব্যাখ্যা কৰা।

প্রাক্-ব্রিটিশ যুগে ভারতবর্ষের কৃষি ব্যবস্থা কেমন ছিল, ব্যাখ্যা করো।

बृतिस सिगां मुगानि भारतनि आबाद खोनदोनि सोमोनदै सावराय।

(b) What is Green Revolution? Write its main features.

সেউজ বিপ্লৱ কি? ইয়াৰ মুখ্য বৈশিষ্ট্যসমূহ লিখাঁ।

সবুজ বিপ্লব কী? এর মুখ্য বৈশিষ্ট্যগুলি লেখো।

सोमखोर जांख्रिखांनाया मा? बेनि गाहाइ आखुथाइफोरखौ लिर।

(c) Explain the concepts of privatization and disinvestment.

ব্যক্তিগতকৰণ আৰু নিৰ্বিনিয়োগৰ ধাৰণাসমূহ ব্যাখ্যা কৰা।

ব্যক্তিগতকরণ এবং নির্বিনিয়োগের ধারণাগুলি ব্যাখ্যা করো।

गावारि खोनदो खालामनाय आरो खाथाय दिखांनाया मा सावराय।

(d) What are the functions of environment? Explain briefly.

পৰিবেশৰ কাৰ্যাৱলী কি কি? চমুকৈ ব্যাখ্যা কৰা।

পরিবেশের কার্যাবলী কী কী? সংক্ষেপে ব্যাখ্যা করো।

आबहावानि खामानिफोरा मा मा? गुसुङै सावराय।

9. Answer any *two* of the following questions : 6×2=12

তলৰ প্ৰশ্নবোৰৰ যিকোনো দুটাৰ উত্তৰ দিয়া :

নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির যে-কোনো দুটির উত্তর দাও :

गाहायनि सोंथिफोरनि जायखिजाया **मोननै** फिननाय हो :

(a) Explain the features of the following sectors on the eve of Indian Independence : 2×3=6

প্ৰাক্‌স্বাধীনতাকালৰ ভাৰতীয় অৰ্থব্যৱস্থাত নিম্নোক্ত খণ্ডসমূহৰ বৈশিষ্ট্যবোৰ লিখাঁ :

প্রাক্‌স্বাধীনতার সময় ভারতের অর্থব্যবস্থাতে নিম্নোক্ত খণ্ডসমূহের বৈশিষ্ট্যগুলি লেখো :

भारतनि उदांस्रि समाव गाहायनि खोनदोफोरनि आखुथाइफोरा माबादिमोन सावराय :

(i) Infrastructure/আন্তঃগাঁথনি/অবকাঠামো/गोनां गुदि बेसाद

(ii) Foreign trade/বৈদেশিক বাণিজ্য/বৈদেশিক বাণিজ্য/गुबुन हादरारि फालांगि

(iii) Industrial sector/ঔদ্যোগিক খণ্ড/ঔদ্যোগিক খণ্ড/दारिमिनारि खोनदो

(b) Write comparative notes for India and China on the basis of the following : 3×2=6

তলত দিয়াবোৰৰ ভিত্তিত ভাৰত আৰু চীনৰ তুলনামূলক টোকা প্ৰস্তুত কৰা :

নিম্নলিখিতগুলির ভিত্তিতে ভারত এবং চিনের তুলনামূলক টীকা প্রস্তুত করো :

गाहायनि भारत आरो चिन हादरनि मोनसे रुजुथाइयारि सावरायनाय लिर :

(i) Demographic indicators

জনগাঁথনিগত সূচক

জনসংখ্যার সূচক

सुबुं थाथाइयारि दाथाइ

(ii) GDP and sectoral compositions

GDP আৰু অৰ্থনৈতিক খণ্ডসমূহ

GDP এবং অর্থনৈতিক খণ্ডসমূহ

GDP आरो रांखानथियारि खोनदोनि

(c) What is import substitution policy? Explain the role and importance of small-scale industries in India. 2+4=6

আমদানি প্ৰতিকল্পৰ নীতি কি? ভাৰতৰ ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগৰ ভূমিকা আৰু প্ৰয়োজনীয়তা ব্যাখ্যা কৰাঁ।

আমদানি প্রতিকল্পের নীতি কী? ভারতের ক্ষুদ্র উদ্যোগের ভূমিকা এবং প্রয়োজনীয়তা ব্যাখ্যা করো।

लाबोनाय सोलायनाय खानथिया मा? भारतनि फिसा थाखो दारिमिननि बिफाव आरो गोनांथिखौ सावराय।

(d) In your view, is it essential for the government to regulate the fee structure in education and healthcare institutions? Discuss in the light of human capital formation, LPG reforms, poverty, inequality and inclusive growth. 6

তোমাৰ মতে, শিক্ষা আৰু স্বাস্থ্য-প্ৰতিষ্ঠানসমূহত মাচুলৰ গাঁঠনি চৰকাৰে নিয়ন্ত্ৰণ কৰাটো আৱশ্যকীয়নে? মানৱ সম্পদ গঠন, LPG সংস্কাৰ, দৰিদ্ৰতা, অসমতা আৰু সহবিকাশৰ পোহৰত আলোচনা কৰাঁ।

তোমার মতে, শিক্ষা এবং স্বাস্থ্য-প্রতিষ্ঠানসমূহে মাশুলের সূচক সরকারের নিয়ন্ত্রণ করাটা আবশ্যকীয় কী? মানব সম্পদ গঠন, LPG সংস্কার, দরিদ্রতা, অসমতা এবং সহবিকাশের আলোকে আলোচনা করো।

नोंनि बादिब्ला सोरखारा सोलोंथाइ आरो देहाफाहामथाइयारि फसंथानफोरनि मुं थिसनथाइ मासुलखौ सामलायनांगौनि गोनांथि दं ना? सुबुं समपद दानाय, LPG फोसावनाय, आंखालथि, समानथाइ गैयि आरो गासैबो जौगाखांनाय नोजोरजों नोंनि फिननायनि जुक्ति हो।

10. Answer any *one* of the following questions : 8

তলৰ প্ৰশ্নবোৰৰ যিকোনো এটাৰ উত্তৰ দিয়া :

নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির যে-কোনো **একটির** উত্তর দাও :

गाहायनि सोंथिफोरनि जायखिजाया **मोनसे** फिननाय हो :

(a) Write a brief note on the role of women in various economic activities in Indian economy. 8

ভাৰতীয় অৰ্থনীতিত বিভিন্ন আৰ্থিক কাৰ্যকলাপত মহিলাৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে এটা চমু টোকা লিখাঁ।

ভারতীয় অর্থনীতিতে বিভিন্ন আর্থিক কার্যকলাপে মহিলার ভূমিকা সম্পর্কে একটি সংক্ষিপ্ত টীকা লেখো।

भारतारि रांखानथियाव बायदिसिना रांखानथियारि खामानिफोराव आइजोफोरनि बिफावनि सोमोनदै सुंद'यै सावराय।

(b) What is sustainable development? Explain the strategies for sustainable development in India. Discuss the major environmental challenges faced by India. 2+3+3=8

বহনক্ষম উন্নয়ন কি? ভাৰতত বহনক্ষম উন্নয়নৰ বাবে কি কি কৌশল গ্ৰহণ কৰা হৈছে, ব্যাখ্যা কৰাঁ। ভাৰতে মোকাবিলা কৰা মুখ্য পৰিবেশগত সমস্যাসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰাঁ।

বহনক্ষম উন্নয়ন কী? ভারতবর্ষে বহনক্ষম উন্নয়নের জন্য কী কী কৌশল গ্রহণ করা হয়েছে, ব্যাখ্যা করো। ভারতবর্ষে সম্মুখীন হওয়া মুখ্য পরিবেশগত সমস্যাসমূহের বিষয়ে আলোচনা করো।

लाजाथाव जौगानाया मा? भारताव लाजाथाव जौगानायनि थाखाय मा मा राहा लानाय जार्दों। आथिखालाव भारतनि गाहाइ आबहावायारि जेंनाफोरनि सोमोनदै सावराय।

(c) Define rural development. Write brief notes on the (i) adoption of village by the Parliamentarians and (ii) Tamil Nadu Women in Agriculture (TANWA). 2+(3+3)=8

গ্ৰাম উন্নয়নৰ সংজ্ঞা দিয়া। *(i)* সাংসদৰ দ্বাৰা প্ৰতিপালিত গাঁও আৰু *(ii)* কৃষিকাৰ্যত তামিলনাডুৰ মহিলা (TANWA)-ৰ সম্পৰ্কে চমুকৈ লিখাঁ।

গ্রাম উন্নয়নের সংজ্ঞা দাও। *(i)* সাংসদের দ্বারা প্রতিপালিত গ্রাম এবং *(ii)* কৃষিকার্যে তামিলনাড়ুর মহিলা (TANWA)-দের সম্পর্কে সংক্ষিপ্ত লেখো।

गामियारि जौगानाय माखौ बुङो? *(i)* संसदफोरा गामि खांनाय आरो *(ii)* आबाद मावनायाव तामिलनादुनि आइजो (TANWA) फोरनि सोमोनदै सुंद'यै लिर।

★★★